

Ympäristö

Suomen Ampumaurheiluliiton ympäristöohjelma

Hyväksytty SAL:n hallituksessa 22.12.2023

Sisällys

1.	Johdanto	3
2.	Ampumaratojen hyödyt yhteiskunnalle	4
2.1.	Ympäristöhyödyt	5
2.2.	Heikon ampumaratatilanteen negatiiviset vaikutukset	5
3.	Ampumaurheiluliiton ympäristötyön taustaa	5
3.1.	Ympäristöohjelman taustalla vaikuttavat tavoitteet ja säädökset	6
3.2.	Ympäristöluvan hakeminen ampumaradalle	7
3.3.	Yhteiskunnallinen muutos vuosien 2022-2023 aikana	8
4.	Ympäristöohjelman tavoitteet	9
5.	Toimenpiteet ympäristöohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi	10
6.	Ohjelman seuranta ja arviointi	10

1. Johdanto

Olympiakomitean määrittämän urheilun yhteisen vastuullisuusohjelman yhtenä pääpainopisteenä on ympäristö ja ilmasto. Tähän kirjattuina tavoitteina on: *”Vähennämme urheilun ympäristövaikutuksia ja teemme osamme ilmastomuutoksen hillinnässä. Tunnistamme merkittävimmät urheilun ympäristövaikutukset ja teemme toimenpiteitä vaikutusten vähentämiseksi. Näytämme esimerkkiä ympäristön huomioimisessa.”*

Suomen Ampumaurheiluliiton ympäristöohjelma tähtää toiminnan ympäristövaikutusten kestävään hallitsemiseen ja pienentämiseen. Suomen Ampumaurheiluliitolle ympäristövastuu tarkoittaa erityisesti ampumaratatoiminnasta aiheutuvien ympäristövaikutusten hallintaa, johon ympäristöohjelma pääasiassa keskittyy.

Osana on myös kilpailutoiminnan aiheuttamat vaikutukset, jotka liittyvät lähinnä matkustamiseen. Ilmastomuutoksen näkökulmasta arvioimme, että maajoukkueiden toimintaan oleellisesti liittyvä matkustaminen aiheuttaa suurimmat kuormitukset Suomen Ampumaurheiluliiton toiminnassa. Hallinnossa tulemme kiinnittämään huomiota etäkokouskäytäntöihin vähentääksemme hallintoon liittyvää matkustamista. Liittöhallituksen ja -valtuuston kokoukset on jo korona-ajasta lähtien järjestetty laajalti etäkokouksina. Mahdollisuuksien mukaan henkilökunnan työsuhteautojen osalta on siirrytty jo käyttämään hybridi- tai sähköautoja. Sääntömääräisiä kokouksia järjestetään paikoissa, joihin on helppo päästä joukkoliikennevälineillä. Toimisto on käytännössä jo paperiton.

Ampumaharjoittelun keskittäminen ampumaradoille on ekoteko, ja Suomen Ampumaurheiluliiton ympäristötyön keskiössä on, että seuroilla ja kaikilla ampumaharrastajilla on käytössään riittävä määrä monipuolisia ja ympäristövastuullisia ampumaratoja. Kun ampumaharjoittelu on keskitetty ampumaradoille, voidaan ampumaratatoiminnan ympäristövaikutuksia hallita tehokkaammin kuin esimerkiksi jokaisen harrastajan harjoitellessa muilla alueilla. Ympäristöluvallisella ampumaradalla tulee huomioiduksi kaikki ampumaratatoiminnan ympäristövaikutukset haitta-aineiden hallinnasta meluun ja jätehuoltoon. Valtaosa maamme nykyisistä ampumaradoista on perustettu 1960-70-luvuilla silloisten lääninhallitusten luvilla. Vanhat luvat mitätöitiin, kun vuonna 2000 tuli voimaan ympäristönsuojelulaki, jossa ampumaradat olivat listattuina ympäristölupavelvollisiksi toiminnoiksi tilanteessa, jossa ei ollut tietoa ampumatoinnin ympäristövaikutuksista ja niiden arvioinnista. Ympäristöpolitiikalle tyypilliseen tapaan noudatettiin varovaisuusperiaatetta ja ampumaratojen ympäristösääntely oli todella tiukkaa. Jälkikäteen katsottuna sääntely on ollut kohtuuttoman tiukkaa suhteessa toiminnasta mahdollisesti aiheutuviin riskeihin, mikä tätä nykyä myös Suomen Ympäristökeskuksessa myönnetään. Varovaisuusperiaatteen ja kohtuuttomien ympäristövaatimusten takia ampumaratojen ympäristölupaprosessit ovat teettäneet huomattavan määrän työtä, ampumaratojen toiminta on vaikeutunut ja valtava määrä ampumaratoja on suljettu ympäristöviranomaisten tai hallinto-oikeuksien pakottamina. Pahimmillaan lupaprosessit ovat kestäneet lähes 20 vuotta ja kokonaiskustannukset ovat olleet kohtuuttomia. Muutamassa vuosikymmenessä ampumaratojen määrä on vähentynyt noin 70 % 1900-luvun 2000-2500 ampumaradasta nykyiseen 670 rataa. Vertailuna todettakoon, että Ruotsissa on noin 3000 ampumarataa. Kun ympäristölupien epäämisiä tai vaikeita lupaprosesseja on tarkemmin tutkittu, on selvinnyt, ettei valtaosassa tapauksista ole ollut todennettavissa olevia ympäristönsuojelulain mukaisia esteitä toiminnalle. Toisaalta ympäristönsuojelulaki – kieltäessään mm. riskin aiheuttamisen – mahdollistaa sen, että ampumarata on mahdollista sulkea, vaikkei mittauksin ole mitään vaikutusta tai riskiä todennettavissa. Valtava määrä ampumaratoja on siis suljettu tai niiden toimintaa rajoitettu virheellisin perustein. Syystä tai toisesta ampumaratoihin liittyvässä keskustelussa on ollut tyypillistä tarve korostaa vahvasti vain ampumaratatoiminnan oletettuja negatiivisia puolia ilman tieteellisesti tutkittuun objektiiviseen tietoon perehtymistä. Vaikka äkkiseltään voisi kuvitella, ei maailmanlaajuisestikin erittäin tiukka sääntely ja ampumaratatoimintojen ajaminen alas edistä millään

tavalla ympäristön suojelua, päinvastoin. Ympäristönsuojelun näkökulmasta tämä on tarkoittanut sitä, että harjoittelu on siirtynyt täysin laillisesti yksityismaille täysin kontrolloimattomaan ympäristöön, matkoista aiheutuneet päästöt ovat lisääntyneet ja resursseja on käytetty turhiin toimenpiteisiin ilman pidemmän ajanjakson suunnitelmaa kestävästä toiminnasta.

2. Ampumaratojen hyödyt yhteiskunnalle

Ampumaradoilla on korvaamaton yhteiskunnallinen merkitys. Ampumaurheilijoiden lisäksi ratoja käyttävät metsästäjät, reserviläiset ja harrasteampujat sekä muun muassa poliisit, Tullin, Rajavartiolaitoksen ja Rikosseuraamusviraston henkilökunta sekä lentokenttien eläintorjunnasta vastaavat. Venäjän hyökkäys Ukrainaan on nostanut ampumaharjoittelun maanpuolustuksellisen näkökulman korostuneeksi ja syystäkin esille, mutta kuten puolustusministeriö ja puolustusvoimatkin ovat todenneet, kaikki ampumaharjoittelu tukee maanpuolustusta. Puolustusvoimilla on 35 omaa ampumarataa ja Rajavartiolaitoksella muutamia. Näitä ampumaratoja on käyttötarpeeseen nähden liian pieni määrä eivätkä ne sijaitse alueellisesti kattavasti. Esimerkiksi reservin ampumataidon ylläpitäminen ja kehittäminen on täysin mahdotonta vain puolustusvoimien resursseilla. Koska puolustusvoimien omaa käyttöaste on noussut merkittävästi ei ratakapasiteettiä riitä esimerkiksi Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen ampumaharjoituksiin.

Myös Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen ampumaratojen käyttömahdollisuuksia rajoittavat ympäristöluvut, joissa on rajoitusmääräyksiä mm. ampuma-ajoista sekä laukausmääristä. Suurin osa vapaaehtoisesta ampumaharjoittelusta tapahtuu siviiliampumaradoilla. Nykyisiä siviiliampumaratoja hallinnoivat pääasiassa metsästys- ja ampumaseurat sekä riistanhoitoyhdistykset. Siviiliampumaradoilla toteutuu huomattava määrä viranomaisten ampumaharjoittelusta, joka sekin on toteutettava tiukkojen ympäristölupien puitteissa kaventaen osaltaan joko siviilien harjoittelumahdollisuuksia tai viranomaisten harjoittelua.

Ampumaradoilla voidaan nähdä olevan monia positiivisia vaikutuksia. Valtioneuvoston ampumarataselvityksessä on tunnistettu seuraavia:

- **Ympäristönsuojelu ammunnanharjoittelun oheishaittojen riskeiltä mahdollistuu.** Ampumaradat keskittävät ammunnan haitallisten ympäristövaikutusten riskit tietylle alueelle, jossa niitä voidaan hallita ja rajoittaa tarvittaessa erilaisin rakennusteknisin keinoin. Näin myös ympäristöviranomaiset voivat kohdentaa omaa valvontatoimintaansa näille alueille. Ampumaratojen vähentyessä ammunta siirtynee maanomistajien itse omistamille paikoille eli niin sanotusti erilaisille hiekkamontuille, jolloin ei ole säännöllistä viranomaisvalvontaa ja siten ympäristöriskien sekä paikan turvallisuusnäkökohtien huomioiminen voi jäädä huomattavasti vähemmälle.
- **Viranomaisten tarpeiden täyttäminen.** Turvallisuusviranomaisilla on laeista ja asetuksista johtuvia velvollisuuksia tietyn tasoisen ampumataidon saavuttamiseen ja ylläpitämiseen. Lisäksi erilaisilla ryhmillä, kuten metsästäjillä, on vastaavia lakeihin ja asetuksiin perustuvia velvollisuuksia. Näiden säännösten noudattaminen edellyttää riittävän kattavan ampumarataverkon ylläpidon.
- **Turvallisuuden lisääntyminen.** Ampumaharjoittelu lisää turvallisen aseenkäsittelyn taitoja viranomaisista erilaisten lajien harrastajiin. Tämän lisäksi ampumaradat keskittävät ammunnanharjoittelua tiettyihin kohteisiin, joihin toimivaltaiset viranomaiset voivat keskittää valvontaansa, millä voidaan nähdä olevan merkitystä erityisesti yleisen järjestyksen ja turvallisuuden valvonnan näkökulmasta. Lisäksi ampumaradat tarjoavat erilaisilla ratkaisulla suojatun paikan ammunta harjoittelulle. Näin ampumaturvallisuutta parantavia ratkaisuja ovat rakenteelliset ratkaisut, kuten vallitukset, vastuuhenkilöt ja ampumasuunnat. Myös ympäröivä yhteiskunta tietää, missä ammunnan ääniä saa kuulua. Ampumaratojen vähentyessä maanomistajien omilla alueilla tapahtuva ammunnanharjoittelu heikentää turvallisuutta merkittävästi.

- **Yhteisöllisyyden lisääntyminen.** Ampumarata toimii paikkakunnalla ammuntaa harrastavien ihmisten kokoontumispaikkana, mikä mahdollistaa turvallisen ase- ja ampumaharjoittelukulttuurin syntyminen, ylläpitämisen ja siirtämisen uusille henkilöille. Yhteisöllisyys herättää ihmisissä myös talkoohenkeä, joka muun muassa alentaa ampumaharjoittelun kustannuksia.
- **Taloudellisuuden parantuminen.** Yksityisten omistamat radat vähentävät viranomaisten, kuten puolustusvoimien ja poliisin tarvetta perustaa lisää omaa toimintaansa tukevia ampumaratoja. Tämän seikan voidaan nähdä vaikuttavan positiivisesti myös julkiseen talouteen. Myös asekauppaan sekä aseteollisuuteen voidaan kehitystyön ja testaustoiminnan mahdollistumisen sekä toisaalta aseiden myynnin kautta nähdä hyödyttävän kansantaloutta.

2.1. Ympäristöhyödyt

Ampumaratojen ympäristöhyödyt eivät rajoitu vain siihen, että ampumatoiminnan keskittäminen ampumaradoille mahdollistaa ammunnan ympäristöriskien hallinnan. Näyttää nimittäin siltä, että ampumaratojen olemassaololla on erityisiä positiivisia vaikutuksia ympäristöön. Näitä ovat muun muassa biodiversiteetin lisääminen tarjoamalla elinympäristöjä paahdeympäristöjen lajeille. Paahdealueet ovat harvinaistuneet Suomessa, ja ne ovat erityisen tärkeitä uhanalaisille kasvi- ja hyönteislajeille.

Lisäksi ampumaradat voivat toimia rakennetussa ympäristössä tarpeellisina viherkäytävinä mahdollistaen muun muassa eläinten siirtymisen alueelta toiselle.

2.2. Heikon ampumaratatilanteen negatiiviset vaikutukset

Suomen nykyiset noin 670 ampumarataa ovat jakautuneet alueellisesti hyvin epätasaisesti ja maassamme on laajoja alueita, joissa ampumaratatilanne on erittäin heikko erityisesti lajiradoittain tarkasteltuna. Merkittävässä osassa maastamme ei ole tasavertaista mahdollisuutta päästä ampumaradalle harjoittelemaan tai ylläpitämään työssä tarvittavaa taitoa. Ympäristökestävyyden näkökulmasta heikko ratatilanne ja pitkät etäisyydet ampumaradoille tarkoittavat myös sitä, että ammuntaa harjoitetaan täysin laillisesti yksityismailla ilman minkäänlaista arviota ympäristövaikutuksista ja suunnitelmaa mahdollisten vaikutusten hallinnasta. Toisaalta pitkät ajomatkat aiheuttavat liikenteen päästöjä matkojen ollessa ampumaradoille pitkiä.

3. Ampumaurheiluliiton ympäristötyön taustaa

Ympäristöohjelma ohjaa Suomen Ampumaurheiluliitossa tehtävää ympäristötyötä, joka on laajamittaisempaa ja monimutkaisempaa kuin yleensä urheilujärjestöillä. Jo vuodesta 2018 alkaen Ampumaurheiluliitossa on työskennellyt kokoaikainen ympäristö- ja olosuhdepäällikkö, ja vuodesta 2020 alkaen Suomen Ampumaurheiluliitto on koordinoanut ampumaratojen ympäristöhanketta, jossa työskentelee ympäristöpäällikön lisäksi seitsemän ampumaratojen ympäristöasioihin erikoistunutta asiantuntijaa. Tämä tarkoittaa, että henkilökunnasta merkittävän suuri osa työskentelee ympäristöasioiden parissa. Suomen kaltaisessa suuressa harvaanasutussa maassa samoja ampumaratoja käyttävät useat eri ampujaryhmät. Koska myös yksittäinen ampuja monesti edustaa eri ryhmiä, on tarkoituksenmukaista tehdä yhteistyötä kaikkia ratojen käyttäjäryhmiä edustavien tahojen kanssa. Tästä syystä hankkeessa ovat mukana Ampumaurheiluliiton lisäksi Suomen Metsästäjäliitto, Suomen riistakeskus, Reserviläisliitto, Reserviupseeriliitto ja Suomen Ampumahiihtoliitto.

Apumaurheiluliiton laajan ympäristötyön mahdollistaa vuosikymmeniä tehty ja jatkuvasti tehtävä tutkimus- ja kehitystyö, johon pohjautuen pystytään arvioimaan luotettavasti ja mahdollisimman tarkasti ampumaratojen mahdolliset ympäristöriskit ja -vaikutukset. Tästä jopa maailmanlaajuisesti paras yhteenveto ja kestävä käytön mahdollistava ampumaratojen parhaan käyttökelpoisen tekniikan opas (BAT) on julkaistu

Suomessa 2014. Tieto ja osaaminen päivittyvät jatkuvasti, mistä syystä ympäristöohjelmassakin tavoitellaan ajantasaisimman tiedon edellyttämää joustavuutta ja kykyä muuttaa nopeasti toimintatapoja tiedon lisääntyessä ja tarkentuessa. Maailmanlaajuisestikin tarkasteltuna osaaminen ja ampumaratojen ympäristöasioiden hallinta on Suomessa aivan huippuluokkaa.

3.1. Ympäristöohjelman taustalla vaikuttavat tavoitteet ja säädökset

Ulkona sijaitseva ampumarata tarvitsee ympäristölupaa ja ampumarataluvan. Ympäristölupia myöntävät pääasiassa kuntien ympäristösuojeluviranomaiset sekä joissain tapauksissa aluehallintovirastojen ympäristöviranomaiset. Poliisihallitus puolestaan myöntää radan turvallisuuskysymyksiin keskittyvän ampumarataluvan. Ampumaratojen sääntely on siis varsin byrokraattista.

Ampumaratoja koskevaa lainsäädäntöä sisältyykin useisiin eri säädöksiin. Ampumaratoja koskee tai niiden lupamenettelyyn sovelletaan ainakin seuraaviin lakeihin otettuja säännöksiä:

- Ympäristönsuojelulaki (527/2014) ja sen nojalla annettu ympäristönsuojeluasetus (713/2014);
- maankäyttö- ja rakennuslaki (132/99) ja sen nojalla annettu maankäyttö- ja rakennusasetus (895/99);
- jätelaki (646/2011);
- eräistä naapurussuhteista annettu laki (26/1920);
- vesienhoidon järjestämisestä annettu valtioneuvoston asetus (342/2009);
- vesiympäristölle vaarallisista ja haitallisista aineista annettu valtioneuvoston asetus (1022/2006);
- maaperän pilaantuneisuuden ja puhdistustarpeen arvioinnista annettu valtioneuvoston asetus (214/2007);
- ampumaratojen aiheuttaman melutason ohjearvoista annettu valtioneuvoston päätös (53/1997)
- ampumaratalaki (763/2015);
- ampumaradoista annettu valtioneuvoston asetus (1307/2015);
- vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annettu laki (390/2005)
- kuluttajaturvallisuuslaki (920/2011).

Koska ympäristönsuojelulain mukaisia ympäristölupaa vaativia toimintoja on laidasta laitaan ulkoampumartojen lisäksi mm. metsä- ja metalliteollisuudesta eläinsuojiin, elintarvikkeiden valmistamiseen ja malmien tai mineraalien kaivamiseen, tarkoittaa tämä sitä, että ympäristönsuojelulaki on hyvin yleispiirteinen. Tästä syystä ympäristöministeriö on pyrkinyt selkeyttämään ohjaavalla ohjeistuksella julkaisemalla ampumaratojen ympäristölupaoppaan (Ympäristöministeriö 23/2012, osittain päivitetty versio 10/2023¹) ja ampumaratojen ympäristövaikutusten hallintaa käsittelevä ns. BAT-opas (Ympäristöministeriö 4/2014²). Edelleen on kuitenkin ongelmana se, että ampumaradan luvitus on moninkertaista, säätelyä paljon.

Merkittävimpiä syynä ampumaratatoiminnan kohtaamiin ongelmiin on epäselvä ja tulkinnanvarainen ympäristönsuojelulainsäädäntö, vanhentunut ampumamelua koskeva lainsäädäntö sekä lainsäädäntöä tarkentavat oppaat, joilla ei kuitenkaan ole oikeudellista asemaa ja jotka ovat ristiriidassa keskenään. Suhtautuminen ampumaratatoimintaan on usein myös hyvin subjektiivista, mikä on selkeästi nähtävissä mm. Vaasan hallinto-oikeuden päätöksissä, joissa ampumaratojen ympäristöluvat käytännössä aina kumoutuvat. Perustelut eri päätöksille ovat ristiriitaisia keskenään, ja tärkeintä näyttääkin olevan, että toiminta saataisiin loppumaan. Tulkinnanvaraisuudesta on seurannut se, että myös ympäristölupapäätökset ovat olleet sisällöltään hyvin eritasoisia ja epäyhtenäisiä siitä huolimatta, että ampumaratojen ympäristölupahankkeessa on noudatettu samoja periaatteita.

¹ <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165208>

² <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10138/136000>

Ympäristöohjelmaan vaikuttavat myös hallitusohjelmaan 2023 kirjattu tavoite lisätä ampumaratojen määrä merkittävästi ja mahdollistaa ratojen perustaminen sekä toiminta luvitusta sujuvoittamalla.

3.2. Ympäristöluvan hakeminen ampumaradalle

Vuonna 2000 voimaan astuneen ympäristönsuojelulain mukaan ulkona sijaitseva ampumarata tarvitsee ympäristöluvan. Lupahakemuksen laatiminen kestää noin 1-1,5 vuotta, ja siihen tarvitaan ammatillista erityisosaamista. Lupaa haettaessa kuvataan ampumaratatoiminnan lisäksi yksityiskohtaisesti ympäristöolosuhteet. Yksityiskohtainen ympäristönkuvaus laaditaan siten, että erityishuomio on todellisessa vaikutusalueessa. Tähän kuuluu kasvillisuus ampumaradan mahdollisella vaikutusalueella ja maaperän osalta maalajikerrokset ja niiden paksuus sekä maannosprofiilit missä tarpeen määritellä. Oleellista on selvittää myös pintavesiolosuhteet, joiden osalta on tärkeää määritellä vesilain mukaiset vesistöt, mahdolliset virtaussunnat, etäisyys vastaanottavaan vesistöön, valuma-alueet ja laskea sekoittumiskertoimet. Lähimpien luokiteltujen pohjavesialueiden sijainti on tärkeä huomioida. Nämä tekijät vaikuttavat olennaisesti ampumaradasta aiheutuvien ympäristöriskien tasoon. Koska ampumatotoiminnan laatu sekä ratojen sijainti- ja ympäristöolosuhteet vaihtelevat merkittävästi, edellyttää vaikutusten ja riskien tunnistaminen sekä kvantifiointi yleensä kohdekohtaisia selvityksiä ja arvioita ympäristöolosuhteista, päästöistä ja päästöjen merkityksestä pitkän ajan kuluessa.

Miltei jokaiselle ampumaradalle teetetään myös meluselvitys. Ampumaratatoiminnan melun arviointia ohjaa ensisijaisesti valtioneuvoston päätös 53/1997, ja Suomessa säädetty arviointimenettely on melun mittaaminen, joka suoritetaan ympäristöministeriön mittausohjeen (1995) mukaisesti, huolimatta siitä, että nykyisin melumallinnus on tieteellisin tutkimuksin todettu luotettavimmaksi tavaksi arvioida ampumamelun leviämistä. Käytännössä lainsäädäntö on vanhentunutta ja sen osalta on todettu olevan päivitystarpeita jo ympäristöministeriön oppaissa (AMPY 2012 ja BAT 2014). Päätöksessä on esitetty ohjeavot ampumaratamelulle erilaisiin ympäristöihin eli erilaisille altistuville kohteille (asuinrakennukset, loma-asuntoalueet, luonnonsuojelualueet yms.). Lainsäädännön soveltamisalaksi (1§) on määritetty maankäytön ja rakentamisen suunnittelu ja rakentamisen lupamenettelyt. Ampumaratojen ympäristöoppaassa todetaan ohjeavojen olevan luonteeltaan suosituksia, jotka on tarkoitettu yleisen melutilanteen arviointiin, ja rakennetuille radoille ohjearvoja voitaisiin pitää tavoitearvoina. Käytännössä nämä ohjeavot ovat kuitenkin saaneet hyvinkin tiukan raja-arvon aseman useimmissa ympäristöluvuissa ja -lupaprosesseissa. Sen lisäksi, että lainsäädännön ja ohjeistuksen vanhentuneisuus aiheuttaa haasteita ja ylimääräistä työtä, ovat valtioneuvoston päätöksen mukaiset ohjeavot merkittävästi alhaisempia kuin esimerkiksi muissa pohjoismaissa aiheuttaen ongelmia tai mittavia kustannuksia monille ampumaradoille.

Ampumaratatoiminnan kestävään käyttöön ja hoitoon kuuluu se, että riskinarvioinnin perusteella arvioidaan haitta-aineiden hallintatarve ja meluselvityksen perusteella meluntorjuntatarve. Riskien tai haitta-aineiden hallintaan on useita vaihtoehtoja, ja yhtä parasta käyttökelpoista tekniikkaa ei voida yksiselitteisesti määritellä koskemaan kaikkea ampumatotoimintaa, vaan haitta-ainepäästöjen hallinnan teknisten vaatimusten tulee määräytyä ennen kaikkea kohdekohtaisten ympäristönsuojelutarpeiden mukaan tavoitteena myös kustannustehokkuus.

Ampumaratojen ympäristönsuojelutoimenpiteiden hyödyn arviointi perustuu oletukselle, että hyötyä voidaan pitää minimitasolla riittävänä, kun valitun ratkaisun avulla hyväksyttävää päästö- tai enimmäisriskitasoa ei ylitetä. Hyväksyttävänä tasona voidaan pitää esimerkiksi sellaisia melu- tai haitta-ainepäästötilanteita, joista ei aiheudu pitkälläkään tähtäimellä terveyshaittaa, ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa, erityisten luonnonolosuhteiden huonontumista, vedenhankinnan tai yleiseltä kannalta muun tärkeän pohjaveden käyttömahdollisuuden vaarantumista toiminnan vaikutusalueella eikä eräistä naapuruussuhteista annetussa laissa tarkoitettua kohtuutonta räsistystä naapureille.

Ympäristölupaprosessi vie väistämättä aikaa kuulutuksineen ja kuulemisineen. Varsin yleinen aika-arvio on,

että ympäristölupapäätös olisi annettu 4–6 kuukauden päästä ympäristölupahakemuksen jättämisestä, mikäli hakemukseen ei vaadita täydennyksiä, jotka ovat usein viranomaiskohtaisia ja siten heikosti ennalta-arvattavissa. Tätä ennen on jo käytetty aikaa noin vuosi ympäristölupahakemuksen valmisteluun selvityksineen. Toisaalta, jos ampumaradan ympäristölupapäätöksestä on mahdollista valittaa hallinto-oikeuteen, saattaa luvan lainvoimaiseksi tuleminen kestää vuosia. Uutta ampumarataa perustettaessa on huomioitava myös tätä ennen olevat prosessit, kuten mahdollinen kaavoitukseen kuluva aika. Nykyisellä lainsäädännöllä ympäristölupien saamiseen joko olemassa oleville tai uusille ampumaradoille kuluu paljon aikaa, työ vaatii useiden alojen erityisasiantuntijoiden panostusta, useita selvityksiä, eri lupia ja viranomaisia.

Ympäristöluvan hakemisen pääpiirteet:

- 1) Valmistelevat työt
 1. esiselvitys
 2. tutkimustarpeen arviointi
- 2) ympäristötutkimukset
 1. tutkimussuunnitelma
 2. tutkimuksista neuvottelu viranomaisen kanssa
 3. tutkimusten kilpailutus
 4. meluselvitys
 5. isommissa hankkeissa mahdollisesti myös YVA/luontoselvitys
- 3) Tutkimusten teettäminen
- 4) Lupahakemuksen laatiminen
 1. toiminnan laajuus
 2. riskinarvio
 - haitta-aineiden hallinta
 - riskin mukaisten rakenteiden suunnittelu
 - tarkkailun suunnittelu
- 5) Neuvottelu viranomaisten kanssa
- 6) Lupahakemuksen täydentäminen
- 7) Lupahakemuksen jättäminen
- 8) Lupahakemuksen käsittely
 1. kuulutusaika n. 1 kk
 2. vastineiden antaminen lausuntoihin, muistutuksiin ja mielipiteisiin n. 1 kk
 3. viranomaisen lupaharkinta
 4. tyyppillisesti lupaesitys lautakunnan kokoukseen päätettäväksi
 5. lupapäätös, jossa valitusaika n. 1 kk
- 9) Lainvoimainen lupapäätös
TAI
- 10) Valitus hallinto-oikeuteen, keskimääräinen käsittelyaika Vaasan hallinto-oikeudessa vuonna 2021 oli 13,6 kk
- 11) Hallinto-oikeuden prosessin jälkeen lainvoimainen lupapäätös tai uudelleenvalmistelu
TAI
- 12) Korkein hallinto-oikeus, keskimääräinen käsittelyaika vuonna 2021 oli 8,1 kuukautta
- 13) Korkeimman hallinto-oikeuden prosessin jälkeen lainvoimainen lupapäätös tai uudelleenvalmistelu

3.3. Yhteiskunnallinen muutos vuosien 2022-2023 aikana

Vuoden 2022 alussa Suomen ja koko Euroopan turvallisuustilanne heikkeni merkittävästi Venäjän hyökättyä Ukrainaan. Tämän seurauksena on vihdoinkin herätty laajemminkin huomaamaan, että ampumaradat ovat tarpeellisia ja kaikki ampumaharjoittelu tukee myös maanpuolustusta, tapahtui se sitten ampumaurheilun, metsästyksen tai muun ammunnan nimissä. Useamman vuosikymmenen kestäneen ampumaratojen

alasajon seurauksena maassamme on laajoja alueita, joissa ampumaratatilanne on erittäin heikko erityisesti eri lajiratojen monipuolisuuden näkökulmasta tarkasteltuna. Aiemmin oltiin yleisesti vielä siinä uskossa, että merkittävimmät ongelmat ovat aiheutuneet ampumaharrastuksen ympäristövaikutuksiin liittyvästä tietämättömyydestä ja osaamattomuudesta, mutta loppuvuodesta 2022 valmistunutta valtioneuvoston ampumarataselvitystä³ laadittaessa selkeytyi ympäristösääntelyn sekavuus ja ajastaan jäljessä olevuus, mistä seuraa se, että alun perin varmaankin hyvää tarkoittanut sääntely ei palvele ympäristönsuojelua eikä kestävää kehitystä. Sen selvittyä, että ampumaratojen ympäristöriskit ja -vaikutukset eivät ole niin suuria kuin mitä aiemmin oli annettu ymmärtää ja että ampumaratoja oli suljettu ilman kunnon perusteista samalla heikentäen kaikkien ampujien harjoittelumahdollisuuksia, asetti puolustusvaliokunta tavoitteeksi nostaa ampumaratojen määrän 1000 ampumarataan, ja tämä on todettu useissa lausunnoissa⁴. Tavoite on kirjattu myös hallitusohjelmaan (Vahva ja välittävä Suomi) 2023 seuraavasti:

”Hallitus vaikuttaa EU:n lyijynkäyttökiellon (osana REACH-asetusta) valmisteluihin siten, ettei se haittaa vapaaehtoisen maanpuolustuksen toimintaedellytyksiä. Vapaaehtoinen maanpuolustus ja maanpuolustusvalmiuksia tukeva urheiluammunta tulee rajata kiellon soveltamisalan ulkopuolelle. Hallitus toimii aktiivisesti ampumaratojen saamiseksi pois rajoituksen piiristä, eikä hyväksy EU:n lyijynkäyttökiellon ja -rajoitusten laajentamista luoteihin.

Hallitus turvaa Suomen ampumaratojen toiminnan ja edistää uusien ampumaratojen perustamista ottaen huomioon alueellisen tarpeen ja arvioiden mahdolliset lainsäädäntötarpeet huomioiden keskeisten maanpuolustus-, reserviläis-, ampumaurheilu-, ja metsästysjärjestöjen sekä viranomaisten tarpeet. Sujuvoitamme ampumaratoja koskevia ympäristölupaprosesseja sekä lainsäädäntöä. Ulkoampumaratojen määrän tavoite on noin 1 000 ampumarataa vuosikymmenen loppuun mennessä.”

Hallitusohjelman kirjaus 1000 ampumaradan tavoitteesta ja sen edellyttämät lainsäädäntö ja sääntelyn toimialamuutokset vaikuttavat merkittävästi myös Suomen Ampumaurheiluliiton ympäristöohjelmaan.

4. Ympäristöohjelman tavoitteet

Ampumaurheiluliiton ympäristöohjelman tavoitteena on turvata monipuolisen, kattavan ja aidosti ympäristövastuullisen ampumarataverkoston toiminta, koska näin minimoimaan ampumaharjoittelun ympäristövaikutuksia. Tähän pyritään varmistamalla se, että ampumaratoja koskevat päätökset perustuvat tieteelliseen tietoon eikä asenteisiin. Näin toimien pystytään turvaamaan olemassa olevien ampumaratojen toiminta, voidaan pyrkiä avaamaan aiemmin tarpeettomasti suljettuja ampumaratoja ja rakentamaan uusia. Keskeisenä tavoitteena on varmistaa, että kaikilla toiminnassa olevilla ampumaradoilla toiminnasta aiheutuvia mahdollisia ympäristöriskejä voidaan hallita parhaan käyttökelpoisen tekniikan periaatteita noudattaen välttämällä aikaisempien vuosikymmenten ympäristöhallinnosta peräisin olevia ylilyöntejä. Ympäristöohjelman tavoitteena on myös saavuttaa tilanne, jossa ampumaradan elinkaarta tarkastellaan laajempänä kokonaisuutena, jolloin voidaan minimoida rakentamisesta ja toiminnasta aiheutuvat päästöt ja toimia mahdollisimman kustannustehokkaasti. Vuoden lopussa 2023 voimassa olevasta lainsäädännöstä ja ympäristölupakäytäntöjen toimimattomuudesta johtuen ampumaratojen hallinnoinnin ja toiminnan suunnittelu on ollut hyvin lyhytnäköistä ja ympäristöviranomaispäätökset ennalta-arvaamattomia, mistä syystä ympäristöhallinnossa ei ole huomioitu kokonaisvaltaista kestävyyttä ampumaratatoiminnassa. Tähän tavoitellaan merkittävää muutosta.

Pääasiallisen tavoitteena ympäristöohjelman toimenpiteillä on konkreettisuus ja vaikuttavuus.

³ https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/516f9141-8058-4a5e-8a36-ddbb0d281cf2/ce2b3cf5-9a31-4e19-a058-3826dc704268/MIETINTO_20221222080259.PDF

⁴ https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Documents/PuVL_16+2022.pdf

5. Toimenpiteet ympäristöohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi

- **Ympäristötyöhön liittyy oleellisesti jatkuva ja intensiivinen edunvalvonta-, vaikuttamis- ja kehittämistyö.** Tämä tapahtuu kaikilla tasoilla yhteistyössä kaikkien maamme asealan toimijoiden kanssa (Poliisihallitus, eduskunta, ministeriöt, kansainväliset järjestöt, Euroopan komissio ja parlamentti). Kaikissa ampumaratoihin ja ampumiseen liittyvissä asioissa päätösten tulee perustua faktoihin, tieteelliseen tietoon ja asiantuntijuuteen.
- **Ampumaratojen ympäristöryhmän toiminta jatkuu vähintään nykyisellä kokoonpanolla.** Vuonna 2020 alkaneessa hankkeessa ovat Suomen Ampumaurheiluliiton lisäksi mukana Suomen Metsästäjäliitto, Suomen riistakeskus, Suomen Reserviupseeriliitto, Reserviläisliitto sekä Suomen Ampumahiihtoliitto vuoden 2022 alusta alkaen. Rahoitus on tullut maa- ja metsätalousministeriöltä, Urlus-säätiöltä sekä jäsenjärjestöiltä vuosina 2020–2023. Vuonna 2023 rahoitusta on saatu myös Maanpuolustuksen kannatussäätiöltä. Valtion talousarvioesityksessä on esitetty Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle rahoitusta ampumaratojen ympäristölupahankkeelle vuosiksi 2024–2027. Hankkeessa työskentelee 7,5–8 ympäristöasiantuntijaa. Suomen Ampumaurheiluliitto on lisäksi irrottanut ympäristö- ja olosuhdepäällikkönsä hankkeeseen 90-prosenttisesti. Hankkeessa laaditaan ampumaratojen ympäristölupahakemuksia siten, että ne perustuvat parhaaseen käytettävissä olevaan tietoon, erityisasiantuntemukseen sekä edistävät pitkäjänteistä ja kestävää ampumaratojen hallinnointia. Samalla edistetään myös ympäristövastuullista käyttäytymistä ampumaratojen toiminnanharjoittajien kuten seurojen keskuudessa. Tähän kuuluu myös suvaitsevaisuus ja yhteistyökyky eri tahojen kanssa sekä pitkälle suuntautunut taloudellinen varautuminen mahdollisiin ympäristövastuukysymyksiin.
- **Edistetään ympäristövastuullisuutta edistäviä lainsäädäntömuutoksia.** Kestävän ampumaratatoiminnan tavoittelu edellyttää merkittäviä muutoksia lainsäädäntöön. Ensinnäkin ampumaratoja koskeva sääntely siirretään pois ympäristöministeriön toimialalta sisäministeriöön ja uudistetaan ympäristöturvallisuutta koskeva lainsäädäntö sekä lupajärjestelmä.
- **Osallistutaan uusien ympäristövaikutuksia vähentävien innovaatioiden kehitystyöhön.** Jatkuvasti kehittyvät parhaan käyttökelpoisen tekniikan periaatteet ovat keskeisessä asemassa ampumaratojen ympäristönsuojelussa. Tärkeintä on kuitenkin varmistaa, että ympäristöä koskeva sääntely perustuu todellisiin ja todennettavissa oleviin ympäristöriskeihin, ei varovaisuusperiaatteeseen.
- **Edistetään hankkeita, jotka tukevat ampumarataverkoston hyödyntämistä luonnon monimuotoisuuden suojelussa.** Tieteellisten tutkimusten perusteella ampumaradoilla ja -alueilla on merkitystä erityisesti uhanalaisten paahdeympäristöjen lajien elinympäristöinä. Ympäristöohjelman laajempaan tavoitteeseen on selvittää mahdollisuudet hyödyntää maamme olemassa olevaa vajaata 700 ampumarataa uhanalaisten lajien suojelussa. Luonnonhoitonäkökulma huomioidaan myös hallitusohjelman tavoitteena olevien 300 uuden ampumaradan osalta.
- **Ympäristöohjelman puitteissa edistetään erityisesti liikkumisesta aiheutuvien päästöjen vähentämistä.** Tätä toteutetaan muun muassa kompensoimalla lentopisteillä pakollisten lentojen aiheuttamia ilmastopäästöjä. Suomen Ampumaurheiluliiton henkilöstön liikennepäästöjä minimoidaan siirtymällä mahdollisuuksien rajoissa käyttämään tarvittavina työsuuhdeautoina sähkö- ja hybridautoja.
- **Kaikissa tavoitteissa ja toimenpiteissä on oleellista säilyttää notkeus ja joustavuus, koska tilanteet elävät ja tietoa tulee lisää.**

6. Ohjelman seuranta ja arviointi

Suomen Ampumaurheiluliiton ympäristöohjelman toteutumisesta ja sen päivittämisestä vastaa ympäristö-

ja olosuhdepäällikkö. Ympäristöohjelmaa päivitetään tarvittaessa. Ohjelman toimenpiteet huomioidaan vuosittain liiton toimintasuunnitelmaa laadittaessa. Ohjelman puitteissa tehdyt toimenpiteet kirjataan liiton toimintakertomukseen. Ampumaratojen ympäristölupahankkeella on ohjausryhmä, joka seuraa tuloksia 5 kertaa vuodessa.

Ympäristöohjelma julkaistaan Suomen Ampumaurheiluliiton internetsivuilla.